

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11.12.2013, sp. zn. 6 Tz 58/2013, ECLI:CZ:NS:2013:6.TZ.58.2013.1

Číslo: 50/2014

Právní věta:

Důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. je dán i tehdy, je-li obviněný ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody na území cizího státu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 11.12.2013

Spisová značka: 6 Tz 58/2013

Číslo rozhodnutí: 50

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Nutná obhajoba

Předpisy: § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud ke stížnosti pro porušení zákona ministryně spravedlnosti podané ve prospěch obviněného M. S. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 9. 2012, č. j. 3 To 534/2012-85, podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným pravomocným usnesením a v řízení, jež tomuto rozhodnutí předcházelo, byl porušen zákon v ustanovení § 36 odst. 1 písm. a), § 263 odst. 3 a § 263 odst. 4 tr. ř. v neprospěch obviněného. Podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil. Zrušil též všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal Krajskému soudu v Ostravě, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Z o d ů v o d n ě n í :

Usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 9. 2012, č. j. 3 To 534/2012-85, bylo podle § 256 tr. ř. zamítnuto odvolání obviněného M. S. (dále jen „obviněný“) proti rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 13. 3. 2012, č. j. 1 T 15/2012-69, jímž byl uznán vinným přečinem krádeže podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku, jehož se podle skutkových zjištění jmenovaného soudu dopustil tím, že ačkoli byl rozsudkem Okresního soudu ve Frýdku-Místku ze dne 11. 3. 2010, sp. zn. 3 T 249/2009, který nabyl právní moci dne 15. 6. 2010, odsouzen pro přečin krádeže podle § 205 odst. 1 písm. a), b) tr. zákoníku k nepodmíněnému trestu odnětí svobody na jeden rok se zařazením do věznice s

ostrahou, který vykonal dne 3. 10. 2011, dne 27. 1. 2012 v době mezi 01.45 hod. a 01.55 hod. v O. - K., na ul. V., po předchozí domluvě a vzájemné součinnosti, v zjištěném úmyslu zpeněžit odcizený kov, ve sběrně druhotných surovin, společně s další dosud neustavenou osobou, odcizil z volně přístupného areálu společnosti A. M., a.s. z kontejneru v prostoru „U s. l.“ uskladněný hliníkový sěr z udržovací pece o celkové hmotnosti 33 kg v hodnotě 1930 Kč, přičemž na odchodu z místa byli vyrušeni, kovové odlitky cestou odhodili, a poté, co se dali na útěk, byl jmenovaný po pádu na zem zadržen členem bezpečnostní služby, a to vše ke škodě společnosti H. L. C., s. r. o. Za tento přečin byl obviněný podle § 205 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání patnácti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

Proti označenému usnesení Krajského soudu v Ostravě podala ministryně spravedlnosti České republiky (dále jen „ministryně spravedlnosti“) stížnost pro porušení zákona ve prospěch obviněného. Ve svém mimořádném opravném prostředku zaujala názor, že odvolací soud při rozhodování o odvolání obviněného porušil zákon v jeho neprospěch nerespektováním ustanovení § 36 odst. 1 písm. a), § 263 odst. 3 a § 263 odst. 4 tr. ř., jejichž obsah zmínila. Poukázala na to, že odvolací soud provedl veřejné zasedání v nepřítomnosti obviněného, jehož o jeho konání pouze vyrozumíval, a to doručováním obsílky na adresu, kterou uvedl pro účely doručování. Vyrozumění bylo uloženo dne 28. 8. 2012 a ve smyslu § 64 odst. 2, 4 tr. ř. bylo soudem považováno za doručené dnem 7. 9. 2012. Lhůtu k přípravě považoval odvolací soud za zachovanou. Uvedený soud rovněž ověřil, že se obviněný nenachází ve vazbě ani ve výkonu trestu, přičemž jeho zjištění zahrnovalo toliko výkon vazby a trestu odnětí svobody v České republice.

Ministryně spravedlnosti dále uvedla, že ze spisového materiálu je zřejmé, že Krajský soud v Ostravě před konáním veřejného zasedání o odvolání si dne 24. 8. 2012 vyžádal opis rejstříku trestů obviněného, jenž mu byl téhož dne doručen. V něm obsažený záznam o odsouzení obviněného rozhodnutím Zemského soudu v Korneuburgu v Rakousku ze dne 16. 5. 2012 nepodrobil jakémukoli zkoumání, neboť si vyžádal toliko zprávu z centrální evidence vězňů, a když z této zjistil, že se obviněný nenachází ve vazbě nebo ve výkonu trestu, provedl veřejné zasedání v jeho nepřítomnosti.

V této souvislosti zmínila, že až po provedení veřejného zasedání lze registrovat ve spisovém materiálu doklady o tom, kde se obviněný v době konání řízení o jeho odvolání nacházel. Konkrétně odkázala na dopis Ministerstva spravedlnosti ČR ze dne 16. 11. 2012 (č. l. 98) v souvislosti s žádostí o dočasné předání svědka (tj. obviněného) z Rakouska v jiné trestní věci adresovaný Okresnímu soudu v Ostravě s tím, že jmenovaný byl k datu 30. 10. 2012 propuštěn z výkonu trestu odnětí svobody na území Rakouska, a sdělení Policie České republiky, Městského ředitelství policie v Ostravě, doručené soudu dne 2. 10. 2012, z něhož plyne, že obviněný ode dne 2. 4. 2012 vykonává trest odnětí svobody ve vězení v Korneuburgu v Rakousku. Předpokládané datum jeho propuštění bylo stanoveno na 1. 2. 2013. Z těchto údajů, stejně jako z podání obviněného ze dne 29. 11. 2012, je tak podle ministryně spravedlnosti zřejmé, že jmenovaný byl dne 2. 4. 2012 zadržen na území Rakouska a následně zde vykonával trest až do 30. 10. 2012.

Na podkladě těchto zjištění ministryně spravedlnosti dovozuje, že v době konání veřejného zasedání o odvolání dne 24. 9. 2012 byl obviněný ve výkonu trestu odnětí svobody, a byl dán důvod nutné obhajoby podle § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. Na tom nic nemění skutečnost, že obviněný byl ve výkonu trestu v Rakousku. V důsledku toho musel mít obviněný dle jejího názoru obhájce, a to ve smyslu § 263 odst. 3 tr. ř. taktéž ve veřejném zasedání konaném o odvolání. Pochybení na straně odvolacího soudu shledává i v tom, že konal řízení v nepřítomnosti obviněného, ačkoli neměl jeho výslovné prohlášení, že se účasti při veřejném zasedání vzdává. Za této situace nemohl soud postupovat tak, že obviněného toliko vyrozuměl o konání veřejného zasedání a vyrozumění považoval za doručené fikcí.

Ministryně spravedlnosti v petitu stížnosti proto navrhla, aby Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř.

vyslovil, že usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 9. 2012, sp. zn. 3 To 534/2012, a v řízení, jež takovému rozhodnutí předcházelo, byl porušen zákon v ustanovení § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř., § 263 odst. 3 tr. ř. a § 263 odst. 4 tr. ř., podle § 269 odst. 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 9. 2012, sp. zn. 3 To 534/2012, i všechna rozhodnutí na něj obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále podle § 270 odst. 1 tr. ř. přikázal věc Krajskému soudu v Ostravě, aby ji v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší soud podle § 267 odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadeného usnesení, proti němuž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, a shledal, že zákon byl porušen.

Porušení zákona spočívá ve vadnosti postupu řízení před odvolacím soudem spočívající v nerespektování podmínek upravených ustanoveními § 36 odst. 1 písm. a), § 263 odst. 3 a § 263 odst. 4 tr. ř.

V posuzované věci lze ministryni spravedlnosti přisvědčit v jejím hodnocení, že postup odvolacího soudu při ověřování podmínek provedení veřejného zasedání o odvolání v nepřítomnosti obviněného nebyl dostačující. K provedení veřejného zasedání v nepřítomnosti obviněného nemohlo dostačovat zjištění krajského soudu, že obviněný byl o konání veřejného zasedání „uvědomován“ (míněno vyrozuměn) vzorem č. 7a tr. ř. (vyrozumění o veřejném zasedání) podle Sdělení Ministerstva spravedlnosti ze dne 17. 6. 2009, č. j. 126/2009-OD-Org. o vydání vzorů „tr. ř., o. s. ř., k. ř., d. ř.“ doporučených pro použití v trestním a v občanském soudním řízení, přičemž mu obsílka byla zaslána na adresu, kterou uvedl pro účely doručování, a že v důsledku fikce doručení zásilky s odkazem na ustanovení § 64 odst. 2, 4 tr. ř. je i zachována lhůta k přípravě (míněna lhůta upravená ustanovením § 233 odst. 1 tr. ř.).

Pokud krajský soud ke dni 24. 8. 2012, tj. celý měsíc před konáním veřejného zasedání, disponoval poznatkem, že rozhodnutím Zemského soudu v Korneuburgu ze dne 16. 5. 2012, které téhož dne nabylo právní moci, byl obviněný shledán vinným trestným činem a byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti měsíců (viz opis rejstříku trestu obviněného založený na č. l. 78 až 80), pak zcela reálně z tohoto poznatku vyvstávala varianta, že obviněný je v rozhodné době (tj. ke dni získání tohoto poznatku, resp. i ke dni nařízeného veřejného zasedání) omezen na osobní svobodě výkonem trestu odnětí svobody na území Rakouska a že tudíž nejsou splněny zákonné podmínky k provedení veřejného zasedání o jeho odvolání v jeho nepřítomnosti. V případě, že takový poznatek odvolací soud neučinil (např. vzhledem k anglické verzi podstatné části záznamu), pak je nutno konstatovat, že nevyvinul dostatečné úsilí k objasnění otázky podstatné pro jeho řízení. Zpráva, která prokazovala, že ke dni 24. 9. 2012, tj. dni rozhodování odvolacího soudu, nevykonává obviněný vazbu či trest odnětí svobody v tuzemských věznicích, totiž žádným relevantním způsobem nemohla vyloučit možný a následně ověřený závěr, že obviněný vykonává v cizině trest odnětí svobody uložený mu cizozemským rozhodnutím. Nedostatečnost citované zprávy pro učinění odpovídajícího závěru plyne z faktu, že nejde-li o případ upravený ustanovením § 455 tr. ř., vykonává odsouzená osoba (v posuzované věci obviněný) uložený trest odnětí svobody na území státu, jehož soudem byl uložen. Zjištění, která odvolací soud učinil (i s přihlédnutím k faktu, že převzetí obsílky, zasláné mu na adresu O.-Z., nepotvrdil svým podpisem), byla zjevně nedostatečná pro ověření existence zákonných podmínek provedení veřejného zasedání o odvolání v nepřítomnosti obviněného. Za dostatečná by mohla být považována jen tehdy, pokud by odvolací soud vycházel z toho, že důvody k aplikaci ustanovení § 36 odst. 1 písm. a), § 263 odst. 3 a § 263 odst. 4 tr. ř. nastávají jen v případě, že obviněný vazbu či trest vykonává na území České republiky. Takto však zmiňovaná ustanovení trestního řádu formulována nejsou a nutno dovést, že z hlediska příčin jejich zakotvení, tj. zabezpečení reálné možnosti přístupu obviněného k soudu druhého stupně a tím i zabezpečení reálnosti výkonu jeho obhajovacích práv, nelze citovaná ustanovení interpretovat a aplikovat v takto restriktivním pojetí.

Pokud obviněný v době konání veřejného zasedání vykonával trest odnětí svobody pravomocně uložený zmiňovaným rozsudkem rakouského soudu, a tak tomu vzhledem k jeho právní moci bylo (event. i pokud by byl v souvislosti s tímto trestním řízením proti němu vedeném ve vazbě na území Rakouska), nastal důvod nutné obhajoby upravený ustanovením § 36 odst. 1 písm. a) tr. ř. Z této skutečnosti vyvstala potřeba zabezpečení obhájce obviněnému, a to způsobem upraveným v ustanovení § 38 odst. 1 tr. ř., tj. nejprve poskytnutím možnosti obhájce si zvolit, resp. při nevyužití této možnosti obviněným formou jeho ustanovení soudem. Veřejné zasedání pak nebylo možno uskutečnit (jak se ovšem v posuzované věci stalo) bez přítomnosti tohoto obhájce (§ 263 odst. 3 tr. ř.) a bez splnění podmínky upravené zněním § 263 odst. 4 tr. ř. ani bez přítomnosti obviněného.

Odvolací soud, který dne 24. 9. 2012 pod sp. zn. 3 To 534/2012 projednal v nepřítomnosti obviněného, jenž v té době vykonával trest odnětí svobody ve věznici na území Rakouska, a rovněž bez účasti obhájce obviněného, jehož obviněný neměl, způsobem, který vyplývá z protokolu o jednání, odvolání podané obviněným proti rozsudku soudu prvního stupně, porušil svým procesním postupem v neprospěch obviněného zákon v ustanoveních označených v podané stížnosti pro porušení zákona, tzn. v ustanoveních § 36 odst. 1 písm. a), § 263 odst. 3 a § 263 odst. 4 tr. ř. K uvedenému porušení zákona došlo proto, že odvolací soud řádně nezjistil skutkový stav stran podmínek konání veřejného zasedání o odvolání v nepřítomnosti obviněného, ač to dozajista i vzhledem k časovému předstihu získání informace o odsouzení obviněného soudem v Korneuburgu bylo v jeho možnostech. Nezjistil tak existenci zákonných překážek, které zvolenému způsobu projednání odvolání obviněného bránily.

Nejvyšší soud proto rozhodl o stížnosti pro porušení zákona podané ve prospěch obviněného způsobem uvedeným ve výroku tohoto rozsudku, neboť shledal, že takový zásah je odůvodněn závažným porušením více ustanovení zajišťujících reálnost obhajovacího práva obviněného (viz též čl. 38 odst. 2 a čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod). Jejich porušením byla obviněnému odepřena možnost uplatnit před konečným rozhodnutím (a tím, v důsledku zamítnutí jeho odvolání, nabytím právní moci odsuzujícího rozsudku) osobně a bezprostředně vznesené odvolací námítky (tím i svoji obhajobu v nejširším pojmání), které v souladu s ustanovením § 248 odst. 3 tr. ř. mohly být opřeny o nové skutečnosti a důkazy uvedené případně až v průběhu veřejného zasedání. Následné písemné podání obviněného (č. 1. 99 až 101) svědčí o tom, že tímto způsobem chtěl obviněný postupovat. Vyslovení porušení zákona není v posuzované věci podmíněno závěrem o vadnosti napadeného rozhodnutí. Je tomu tak i proto, že Nejvyššímu soudu nepřisluší, aby posuzoval relevantnost námitek, jimiž se obviněný jako odvolatel snažil dosáhnout zvrácení rozsudku soudu prvního stupně.

Z důvodů shora rozvedených Nejvyšší soud podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že pravomocným usnesením Krajského soudu v Ostravě ze dne 24. 9. 2012, č. j. 3 To 534/2012-85, byl v ustanoveních § 36 odst. 1 písm. a), § 263 odst. 3 a § 263 odst. 4 tr. ř. porušen zákon v neprospěch obviněného. V důsledku toho Nejvyšší soud podle § 269 odst. 2 tr. ř. napadené usnesení zrušil, přičemž současně podle téhož ustanovení zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušené usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 270 odst. 1 tr. ř. Krajskému soudu v Ostravě přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Úkolem odvolacího soudu je znovu projednat odvolání, které obviněný podal proti rozsudku Okresního soudu v Ostravě ze dne 13. 3. 2012, č. j. 1 T 15/2012-69. V tomto řízení se uplatňuje dopad ustanovení § 270 odst. 4 a § 273 tr. ř.